

Miejsce na identyfikację szkoły

ARKUSZ PRÓBNEJ MATURY Z OPERONEM HISTORIA

POZIOM ROZSZERZONY

LISTOPAD
2015

Czas pracy: 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 30 stron (zadania 1.–21.). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
4. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
5. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie **50 punktów**.

Wpisuje zdający przed rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Materiał do zadania 1.

Zadanie 1. (0–1)

Wpisz do tabeli cyfry odpowiadające miejscom powstania zamieszczonych fragmentów nauk filozoficzno-religijnych starożytności opisanym poniżej.

Przykłady myśli filozoficzno-religijnej starożytności	
a) Ale wszystkie formy ustrojowe znajdujemy w związkach rodzinnych, i te prawidłowe, i te zwyrodniałe [...]: władza królewska to panowanie ojca rodziny, ustrój arystokratyczny to związek męża i żony, a politeja to stosunki zachodzące między braćmi, zwyrodniałymi zaś formami tych ustrojów są: tyrania, oligarchia, demokracja.	
b) Przeto zachowujcie szabat, który powinien być dla was świętością. I ktokolwiek by go znieważył, będzie ukarany śmiercią, i każdy kto by wykonywał pracę w tym dniu, będzie wykluczony ze swego ludu [...]. Wszyscy winni pilnie przestrzegać szabat jako obowiązku i przymierza wiecznego przez pokolenia.	
c) Posiadłem trzy wartościowe cechy, o które dbam i które pielęgnuję: jedna – to łagodność; druga – to umiarkowanie; trzecia – to lęk przed wyróżnianiem się w świecie.[...] Duchowym tworem jest świat i oddziaływać nań nie można. Wszelkie próby ingerowania są zawsze skazane na niepowodzenie i rozbijają jedność [...]. Tao nigdy nie działa, a mimo to osiąga wszystko.	

Materiały do zadania 2.

Źródło A.

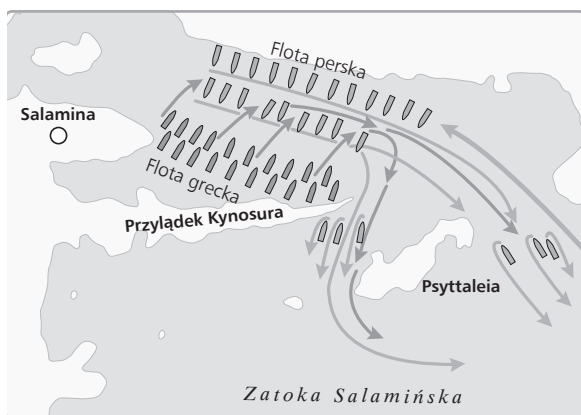
Herodot, *Dzieje*

Różnica zdań panowała pośród strategów ateńskich; jedni nie chcieli dopuścić do walki – bo zbyt mało ich jest, by mogli zmierzyć się z armią perską, inni – między nimi Milcjades – domagali się bitwy [...], lecz Polemarch przyłączył się do sądu bardziej stanowczych i postanowiono zetrzeć się. Ponieważ dowództwo co dzień przechodziło na innego stratega, więc strategowie pragnący rozstrzygnięcia zrzekli się swej kolei na rzecz Milcjadesa. Ten przyjmował od każdego, ale czas rozprawy odraczał na swój dzień.

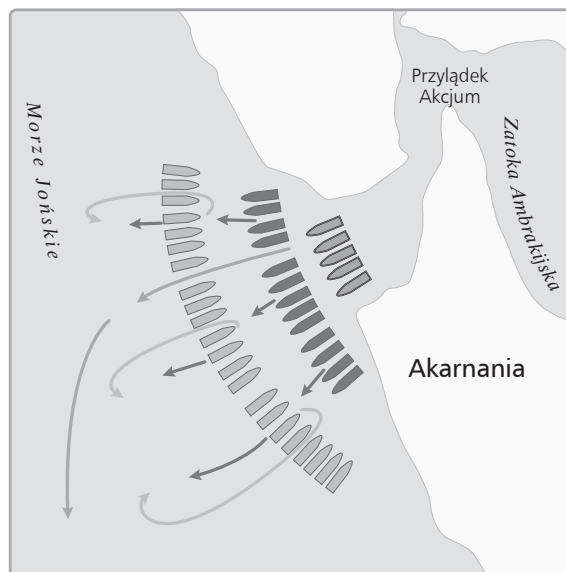
Cyt. za: A. Paner, J. Iluk, *Na tabliczce, papirusie i pergaminie*, Koszalin 1997.

Źródło B.

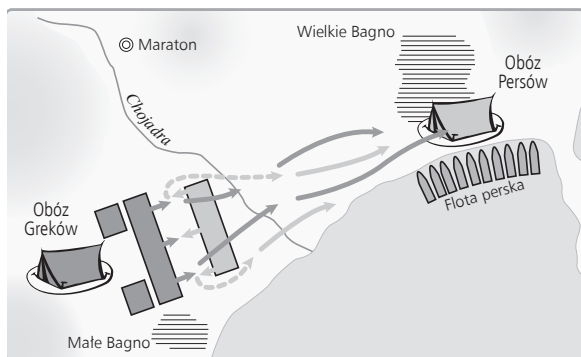
1.

2.

3.

Zadanie 2. (0–1)

a) Przyporządkuj odpowiedni schemat bitwy ze źródła B opisowi ze źródła A.

.....

b) Podaj rok rozegrania opisanej bitwy.

.....

Materiały do zadania 3.

Źródło A.

Józef Wolski (1910–2008) historyk, profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego

[...] Marek Porcjusz Katon (234–149), czynny również na arenie politycznej jako czołowy przedstawiciel obozu konserwatywnego, wróg nowinek greckich. Był on autorem kilku dzieł o charakterze praktycznym, bardziej odpowiadającym rzymskiemu sposobowi myślenia, w odróżnieniu od greckiego, lubującego się w spekulacjach, oderwanych często od życia. Katon, świetny rolnik, w dziele *De agri cultura* (O uprawie roli), najstarszym zachowanym dokumencie prozy łacińskiej, podał metody najkorzystniejszej uprawy roli w średnim majątku ziemskim i zawarł w nim szczegółowe przepisy dotyczące zatrudnienia i obchodzenia się z niewolnikami. Z innych dzieł Katona na wzmiankę zasługują *Origines* (Początki), w których omówił założenie i najstarszą historię miast włoskich. Przekonany, że dzieła historyczne współczesnych mu reprezentantów arystokracji za bardzo podkreślają rolę jednostek, przysłaniając w ten sposób znaczenie masy obywateli, w swym dziele nie wymienił ani jednego Rzymianina po nazwisku. Już współcześni mu Rzymianie uważali, że realizuje on ideał obywatela i polityka rzymskiego, słynął bowiem z surowości obyczajów i bezkompromisowych sądów.

J. Wolski, *Historia powszechna. Starożytność*, Warszawa 1971.

Źródło B.

Plutarch, Katon Starszy zwany też Cenзором

7. Służby domowej miał dużo. Z jeńców wojennych nabywał głównie młodych, dających się jeszcze obrabiać i wychowywać jak młode psy czy konie. Żaden z nich nie śmiał chodzić do cudzego domu, chyba że Katon sam czyjego żona by go tam posłali. Zapytany, co Katon robi, miał odpowiadać: „Nie wiem”.

A sam starał się, żeby między niewolnikami były zawsze jakieś wzajemne niechęci i poróżnienia; bo zgoda ich wydała mu się podejrzana i niebezpieczna. Takich zaś, co dopuścili się czegoś, za co groziła kara śmierci, karał, jeśli zostali skazani na śmierć sądem wszystkich niewolników domowych. To mu się wydało słuszne. Uprawiał też najgorszej sławy lichwę, pożyczając pieniądze na handel morski: organizował wspólnotę większej liczby udziałowców pożyczki. Kiedy było ich pięćdziesięciu z tyluż okrętami, sam miał w tym jedną część udziału przez wyzwolenca Kwinkcjona współpracującego z nimi i razem pływającego. Niebezpieczeństwem zatem zagrożona była nie całość pożyczki, lecz tylko mała jej część przy wielkich dochodach. Dawał też pieniądze niewolnikom domowym, jeśli tego chcieli. Ci kupowali za nie dzieci. Wychowywali je i karmili na koszt Katona, a po roku znów je sprzedawali. Wiele takich dzieci utrzymywał sam Katon, po czym przy sprzedaży oddawał dziecko kupcowi, który dawał najwięcej.

Cyt. za: A. Paner, J. Iluk, *Na tabliczce, papirusie i pergaminie*, Koszalin 1997.

Zadanie 3. (0–2)

Na podstawie zamieszczonych fragmentów tekstów ze źródeł A i B porównaj opinie autorów na temat Katona Starszego, a następnie wymień powody różnic w ocenie i sposobie opisu.

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 4.

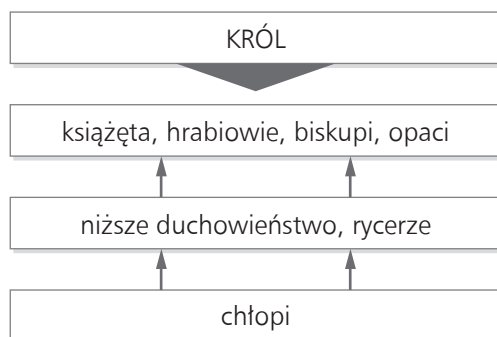
Źródło A.

Jakub de Vitry (zm. ok. 1240 r.), kaznodzieja, autor licznych kazań

[...] Bóg powołał trzy rodzaje ludzi, chłopów i tych, co pracują, aby zapewnić innym wyżywienie, rycerzy, by ich bronili, duchownych, aby nimi zarządzili; diabeł zaś stworzył czwarty rodzaj – lichwiarzy. Nie biorą oni udziału w ludzkiej pracy i nie będą karani z ludźmi, lecz z demonami. Bowiem ilości pieniędzy, które otrzymują z lichwy, odpowiada ilość drewna wysłanego do piekła, by ich spalić. Nienasycona chciwość skłania ich do picia stonej wody i brania, uciekają się do oszustw i lichwy, brudnych pieniędzy; o pragnieniu tym mówi Jeremiasz (2,25): „uważaj [...] na swoje gardło, żeby nie wyschło”. Skoro gwałcąc zakaz prawny, lichwiarze żywią się trupami i padliną, jedząc zdobyte dzięki lichwie pożywienie, to nie może ono zostać poświęcone znakiem krzyża ani innego błogosławieństwa, stąd w Księdze Przysłów (4,17): „[...] jedzą chleb nieprawości i piją wino przemocy”. Czytamy o zakonniku, że nie zrobiła znaku krzyża i zjadła diabła siedzącego na sałacie, groźniejsze jest to, co czynią lichwiarze, którzy zdają się z chlebem bezbożności zjadać diabła siedzącego, jak wierzymy, na kromce [...].

Cyt. za: D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, *Od Hammurabiego do Fukujamy*, Gdańsk 2000.

Źródło B.

Zadanie 4. (0–2)

a) Porównaj źródło A i źródło B oraz wymień element drabiny społecznej, który Jakub de Vitry pominął w swoim opisie.

b) Wyjaśnij, co i dlaczego wywołało oburzenie średniowiecznego kaznodziei.

Materiały do zadania 5.

Źródło A.

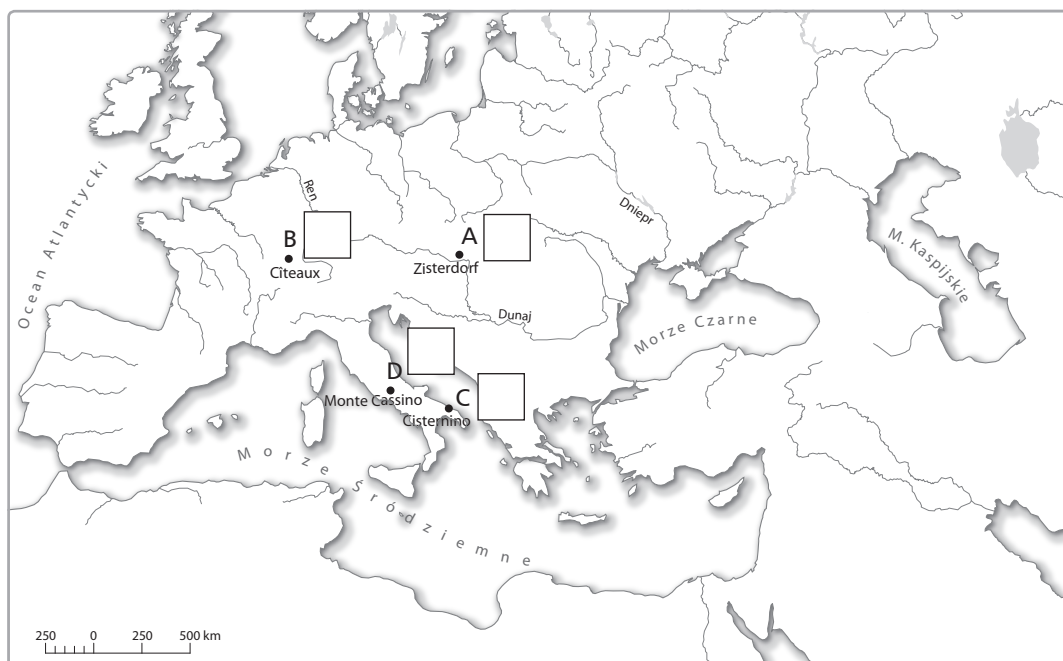
Udział cystersów w życiu Polski piastowskiej według mediewistki Brygidy Kürbis

Pozostaje jak dotąd niezupełnie wyjaśnionym zjawiskiem duża popularność i uznanie, jakim cystersi cieszyli się w pierwszym okresie swojej obecności w Polsce. Dawniejsza historiografia widziała w nich pionierów kultury, utożsamiając to z kulturą rolną i dziełem kolonizacji wiejskiej, głównie siłami osadników niemieckich. Wiemy, że przekonanie to nie dało się utrzymać wobec jednoznacznego przekazu dokumentów fundacyjnych o przejmowaniu przez cystersów dobrze zagospodarowanej wielkiej własności książęcej. Wiemy również, że cystersi nie stronili od uczestnictwa w życiu gospodarczym kraju, że stali się jego partnerem – a to nie jest jednoznaczne z „pionierstwem”.

Chociaż wiele konwentów cysterskich było niemieckich, to przecież doszło do zbliżenia z miejscową ludnością, nie tylko z możliwymi fundatorami i dobrodziejami. Wynika to chociażby z wpisów do Libri mortuorum. Podobnie jak w innych krajach, tworzyły się i u nas wspólnoty na zasadzie fraternizacji. Teza, jakoby cystersi, inaczej niż benedyktyni, trzymali się z dala od działalności charytatywnej, od sprawowania opieki nad ubogimi, po to, aby tym pełniej oddawać się życiu kontemplacyjnemu i liturgicznemu, nie przystaje do warunków polskich i śląskich. Cystersi brali także udział w życiu politycznym, chociaż nie na pierwszym planie. Z szeregów szarych mnichów wywodzili się kapelani książęcy doby dzielnicowej. Wśród świadków zeznających na procesach polsko-krzyżackich cystersi wypowiadają się na równi z polskimi rycerzami i duchownymi. Książęce wdowy i córki wiodły ciche życie w klasztorach cysterskich, ale trafiały się wśród nich i wielce aktywne opatki.

B. Kürbis, *Cystersi w kulturze polskiego średniowiecza. Trzy świadectwa z XII wieku* [w:] *Historia i kultura cystersów w dawnej Polsce i ich europejskie związki*, red. J. Strzelczyk, Poznań 1987.

Źródło B.

Zadanie 5. (0–3)

a) Przedstaw tezę postawioną w tekście naukowym zacytowanym w źródle A.

.....

.....

b) Posiłkując się wiedzą pozaźródłową, wyjaśnij, dlaczego autorka w swoim tekście zastosowała rozróżnienie na Polskę i Śląsk.

.....

.....

c) Na konturowej mapie Europy w źródle B postaw znak X przy nazwie lokalizacji, która wiąże się z powstaniem zakonu opisanego w źródle A.

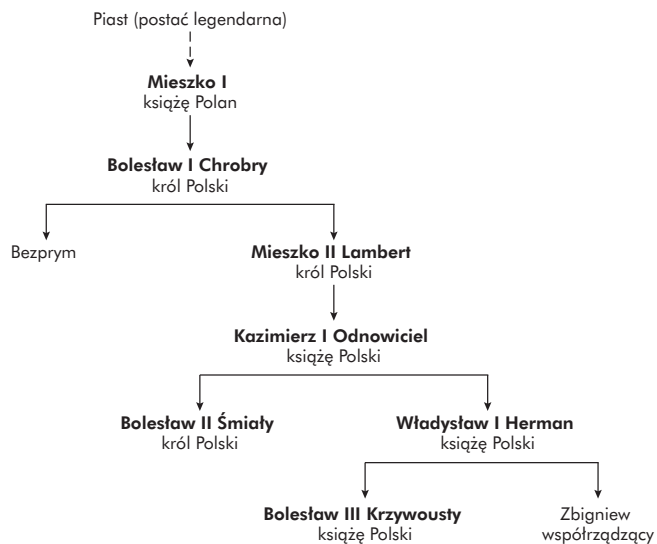
Materiały do zadania 6.

Źródło A.

Źródło B.

Uprozczone drzewo genealogiczne wczesnych Piastów

Zadanie 6. (0–2)

a) Na podstawie źródła A podaj rok wyboru Grzegorza VII na papieża oraz napisz, którym z kolei był papieżem (pontifexem) w historii.

Rok wyboru Grzegorza VII na papieża:

Którym z kolei papieżem był Grzegorz VII:

b) Na podstawie źródła B i wiedzy pozaźródłowej wymień polskiego władcę, który zawdzięczał koronę królewską Grzegorzowi VII. Przedstaw krótko okoliczności współpracy tego polskiego władcy z papieżem.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 7.

Źródło A.

Wielka Karta Swobód – 1215 r.

12. Żadne pobory tarczowe, ani żaden zasiłek pieniężny nie ma być nakładany w naszym królestwie inaczej, jak tylko za zgodą ogólnej rady królestwa naszego, z wyjątkiem zasiłków na wykupienie naszej własnej osoby z niewoli, na pasowanie naszego pierworodnego syna na rycerza i na wydanie po raz pierwszy za mąż naszej pierworodnej córki, a także i na to zasiłek ma być umiarkowany; w podobny sposób powinny być ściągane zasiłki pieniężne od miasta Londynu.

39. Żaden wolny człowiek nie może być aresztowany, ani uwięziony, albo pozbawiony mienia, wyjęty spod prawa, wygnany, lub w jakikolwiek sposób ciemniony i nie wyprawimy się przeciwko niemu, ani nikogo przeciwko niemu nie wyślemy inaczej, jak tylko na podstawie prawomocnego wyroku równych mu lub z mocy prawa krajowego.

40. Nikomu nie sprzedamy, nie odmówimy, ani nie odroczy my prawa sprawiedliwości.

60. Zaś wszystkie te wyżej wspomniane zwyczaje i swobody, których my, o ile to nas dotyczy, zgodziliśmy się dotrzymać w królestwie naszym w stosunku do naszych, mają być przestrzegane przez wszystkich z naszego królestwa, tak duchownych, jak i świeckich, o ile dotyczy to ich stosunku do ich poddanych.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek V–XV w źródłach*, Warszawa 1997.

Źródło B.

Złota bulla Andrzeja II Węgierskiego z 1222 r.

[...] Postanawiamy zaś, że ani my, ani nasi następcy nie będziemy kiedykolwiek więzić szlachciców, ani niszczyć pod wpływem jakiegoś możnowładcy, chyba że pierwaj zostaliby pozwani i przekonani w toku postępowania sądowego. I nie zarządzymy żadnego podatku, ni nie nałożymy zbierania „wolnych denarów”; do dóbr szlachty ani do ich domów lub wsi nie będziemy zjeżdżali, chyba na zaproszenie; również na ludność ich kościołów żadnego zgoła nie nałożymy podatku. Jeżeli jakiś szlachcic umiera bez syna, jedną czwartą majątku ma dziedziczyć córka, pozostałą częścią może wedle woli rozporządzić. I jeżeliby zaskoczony śmiercią nie mógł rozporządzić, bliżsi

krewni jego mają dziedziczyć. I jeżeliby nie miał żadnego pokrewieństwa, król obejmuje w posiadanie (jego majątek). Jeżeli zaś król pragnąłby wyprowadzić wojsko poza granice królestwa, to szlachcice nie są obowiązani iść razem z nim, jak tylko za zapłatą pieniężną z jego (skarbu), i po powrocie nie będzie nad nimi odbywał sądów (w tej sprawie). Gdyby zaś wojsko nieprzyjacielskie wkroczyło do królestwa, wszyscy powszechnie są obowiązani do wyprawy wojennej. [...]

Palatyn winien wszystkich ludzi królestwa naszego bez różnicy sądzić, lecz sprawy szlachty, mogącej pociągnąć utratę głowy lub konfiskatę mienia, nie może bez wiedzy króla rozstrzygnąć. [...]

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek V–XV w źródłach*, Warszawa 1997.

Zadanie 7. (0–2)

a) Porównaj teksty zamieszczone w źródłach A i B oraz wykaż, który z władców zachował większą władzę po wydaniu cytowanych ustaw. Uzasadnij odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

b) Na podstawie wiedzy pozaźródłowej wymień władcę panującego w Polsce w okresie, gdy były wydawane powyższe dokumenty. Wyjaśnij, czym była wówczas ograniczona władza polskiego monarchy.

.....

.....

.....

.....

Materiały do zadania 8.

Źródło A.

Konstytucja z 1538 r. nakazująca przymusowe pozbywanie posiadłości ziemskich przez mieszczan w Polsce

[...] *Postanawiamy, że mieszczenie i plebs na przyszłość, zgodnie z dawnym zakazem dóbr ziemskich dziedzicznych nie mają kupować [...].*

Dobra zaś, które mieszczenie do tego czasu posiadali i posiadają, mogą zachować na przeciąg 4 lat; owe zaś dobra powinni sprzedać według własnej woli komukolwiek ze stanu szlacheckiego pod groźbą ich utraty.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, Warszawa 1997.

Źródło B. Konstytucja z 1565 r. o zakazie wywozu towarów za granicę przez kupców polskich

[...] *Żadnych towarów małych i wielkich nie ma być wolno kupcom naszym koronnym stanu wszelkiego z granic koronnych wywozić za granicę, jedno cudzoziemcom samym będzie wolno ze wszelakimi kupiami małymi i wielkimi na też miejsca składowe przyjeżdżać i tam zasię towary wszelkie brać, nakładać i wozić tam, gdzie im będzie potrzeba, cła i myta wszystkie powinny i zwykłe zapłaciwszy.*

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, Warszawa 1997.

Zadanie 8. (0–2)

Wymień władców, za których panowania ustanowiono prawa zacytowane w źródłach A i B. Krótko oceń wpływ tych praw na rozwój społeczeństwa stanowego Rzeczypospolitej.

Władca (źródło A):

Władca (źródło B):

Ocena –

.....
.....
.....
.....

Materiały do zadania 9.

Źródło A.

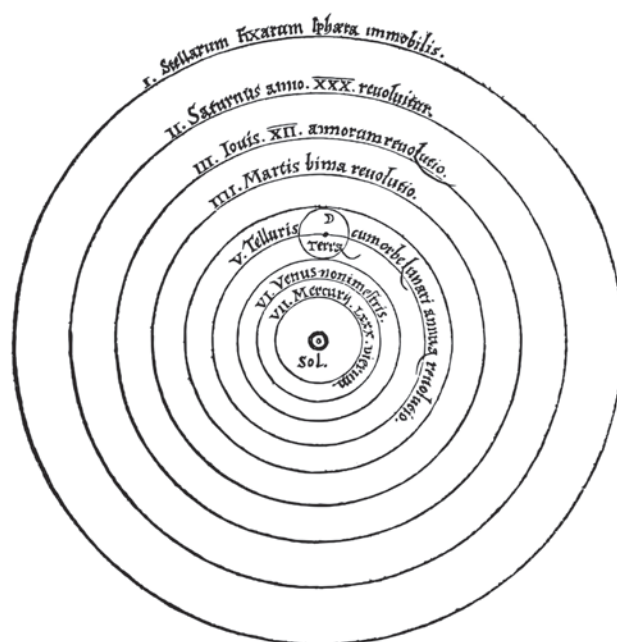
Galileusz o wszechświecie

Przed laty ogłoszono w Rzymie zbawienny edykt, który gwoli uniknięcia niebezpiecznych zdrożności obecnego wieku nakazywał stosowne milczenie w sprawie nauki pitagorejskiej o ruchomości ziemi. [...] W niniejszej pracy mam zamiar wykazać wszystkim narodom cudzoziemskim, że w materii tej wie się tyle we Włoszech, osobiwie w Rzymie, ile tylko może sobie wyobrazić pilność ludzi po tamtej stronie Alp: następnie zebrawszy razem wszystkie rozważania, odnośnie nowego systemu, dać im poznać, że to wszystko było nam znane przed wydaniem owego wyroku rzymskiego: wreszcie ujawnić, że spod naszego nieba wychodzą nie tylko dogmaty, odnoszące się do zbawienia duszy, ale i genialne wynalazki, gwoli rozkoszy ducha. W tym celu w niniejszej rozprawie [...] będę się starał z użyciem całego kunsztu wykazać wyższość nie nad hipotezą o bezwzględnej stałości ziemi, lecz nad jej obroną, wygłaszaną przez niektórych mężów, którzy będąc z przekonania perypatetykami, zadowalają się samym imieniem, i nie odbywając swojej przechadzki, wielbią czcze pozory, miast własnym rozumem filozofując jedynie opacznie pojętą tradycją nauki o czterech żywiołach.

[...]. Rozważaniami tymi mam nadzieję udowodnić światu, że jeżeli inne narody więcej od nas żeglowały po morzu, my nie mniej oddawaliśmy się rozmyślaniom: jako też, że skłanianie się ku twierdzeniu o stałości ziemi i traktowanie rozwiązania przeciwnego jako kaprys matematyczny, wypływa nie z nieświadomości tego, co inni w tej mierze przemyśleli, lecz, gdyby inaczej nie było, z racji, jakich nam dostarczają pobożność, religia, świadomość wszechmocy bożej, jak nie mniej poczucie ułomności umysłu ludzkiego.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XVI–XVIII w źródłach*, Warszawa 1997.

Źródło B.

Zadanie 9. (0–2)

a) Na podstawie źródła A wyjaśnij, w jaki sposób Galileusz chciał jednocześnie zaprezentować nowe idee i uniknąć konfliktu z Kościołem.

.....

.....

.....

.....

b) Podaj imię i nazwisko autora renesansowej teorii naukowej zilustrowanej w źródle B, która nawiązywała do wspomnianej w źródle A „nauki pitagorejskiej o ruchomości ziemi”. Jaka nazwą określa się tę teorię?

.....

.....

Materiały do zadania 10.

Źródło A.

Źródło B.

Władysław Bełza, Dla dzieci, cykl Dawni królowie tej ziemi, 1897

*I wziął [...] koronę krwawą,
Lecz krótko zdołał nią skronie.
Bo gdy Szwed przegrał bój pod Połtawą,
August znów zasiadł na tronie.
Król przetrwał mężnie ciosy i burze,
Tak jak na mędrca przystało.
A Bóg mu za to dał w jego córce,
Świetniejszą cieszyć się chwałą.*

Cyt. za: <http://polskiedzieje.pl> (data dostępu: 02.07.2014)

Zadanie 10. (0–2)

a) Podaj imię i nazwisko władcy, którego dotyczą źródła A i B.

.....

b) Wyjaśnij znaczenie dwóch ostatnich wersów ze źródła B.

.....

.....

.....

.....

Materiał do zadania 11.

Poglądy na religię francuskiego filozofa Paula Holbacha, przedstawione w wydany w 1720 r. dziele *System przyrody, czyli prawa świata fizycznego i moralnego*

Imię Boga służyło na ziemi jedynie za parawan dla namiętności ludzkich. Monarcha posługuje się tym imieniem, aby nadać boski splendor swej osobie, sankcję niebios swoim uprawnieniom oraz ton wyroczni swoim najbardziej niesprawiedliwym i dziwacznym fantazjom. [...] Mściwi i pełen złośliwości człowiek zabobonny posługuje się sprawą swego Boga, aby dać upust swej mściwości, okrucieństwu i wściekłości, które nazywa gorliwością w służbie bożej. [...]

Uzależnianie moralności od istnienia i woli jakiegoś Boga, którego stawiano ludziom za wzór, spowodowało niewątpliwie ogromne szkody. Ludzie zdeprawowani odkryli fałszywość lub niepewność wszystkich tych założeń i pozwalali sobie na wszelkiego rodzaju występki; doszli do wniosku, że nie ma żadnych realnych motywów, które skłaniałyby do czynienia dobra, i wyobrazili sobie, że cnota – podobnie jak bogowie – jest tylko urojeniem. A przecież – rzecz jasna – nie jako stworzenia jakiegoś Boga obowiązani jesteśmy wypełniać nakazy moralności; moralność obowiązuje nas jako ludzi, jako istoty wrażliwe, żyjące w społeczeństwie i dążące do zachowania szczęśliwej egzystencji. Niezależnie od tego, czy Bóg istnieje, czy też go nie ma wcale, obowiązki nasze będą zawsze takie same; i jeżeli zapytamy naszą naturę, to odpowie nam ona, że występki są złem, a cnota rzeczywistym dobrem.

Chcąc pracować owocnie dla szczęścia ludzi, trzeba zacząć reformę od bogów; tylko obalenie tych urojeń mających przerażać ludy nieoświecone pozwoli człowiekowi osiągnąć dojrzałość.

Cyt. za: *Teksty źródłowe do nauki historii w szkole*, nr 21, Oświecenie, oprac. J. Bartyś, J. Goldberg, Warszawa 1966.

Zadanie 11. (0–2)

Przeanalizuj tekst źródłowy, a następnie posilując się wiedzą pozaźródłową, wykonaj polecenia.

a) Oceń prawdziwość podanych zdań. Przy każdym wpisz odpowiednio „prawda” lub „fałsz”.

A. Według Paula Holbacha moralność nie może istnieć bez religii.	
B. Paul Holbach uważał, że religia ogranicza rozwój ludzkości.	
C. Według Paula Holbacha religia służyła władcom do umacniania ich władzy.	

b) Postaw znak X przy epoce, w której upowszechniły się poglądy na religię zbliżone do tych głoszonych przez Paula Holbacha.

A. starożytność	
B. średniowiecze	
C. renesans	
D. barok	
E. oświecenie	

Materiały do zadania 12.

Źródło A.

1.

2.

Źródło B.

Art. V. Prowincje, które od 1 stycznia 1772 r. składały część dawnego Królestwa Polskiego, a potem dostały się różnymi czasy pod panowanie pruskie, będzie posiadał król saski prawem własności i najwyższego zwierzchnictwa [...], a rządzić się będą konstytucjami, które by, zapewniając swobody i przywileje ludów [...], zgadzały się ze spokojnością krajów ościennych.

Art. VII. Dla komunikacji między Królestwem Saskim [...] będzie miał król saski wolne użycie drogi wojskowej przez posiadłości króla pruskiego. Droga ta, ilość wojska mogącego przejść nią od razu i miejsca odpoczynku (etapów) tegoż wojska oznaczy się osobną konwencją między tymi królami za pośrednictwem Francji.

Art. VIII. Ani królowie pruski, ani saski, ani miasto Gdańsk nie będą mogli żadnymi zakazami ścieśniać ani żadnym ustanowieniem jakiegokolwiek cła, opłaty i podatku tamować żeglugi na Wiśle.

Art. IX. Dla ustanowienia, ile możliwości, naturalnej granicy z Rosją [...], kraj między dotychczasową częścią granicy rosyjskiej rozciągającej się od Bugu, aż do ujścia Łosośny i między linią rozpoczynającą się od tegoż ujścia i wzdłuż biegu tej rzeki, biegu rzeki Biebrzy, aż do jej ujścia, biegu rzeki Narwi od dopiero rzeczonoego punktu, aż do Suraza, od Lissy, aż do jej źródła przy wsi Mień, od potoku Nurczyka, mającego początek przy tejże wsi, od Nurczyka aż do jego ujścia powyżej Nura, na koniec wzdłuż rzeki Bug, idąc w górę tej rzeki aż do dotychczasowych granic rosyjskich – będzie na wieczne czasy przyłączony do państwa rosyjskiego.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Zadanie 12. (0–2)

a) Podaj nazwę i rok wydania dokumentu, którego fragment zamieszczono w źródle B. Następnie przyporządkuj mu jedną z map zamieszczonych w źródle A, wpisując cyfrę 1 lub 2.

Dokument i rok:

Mapa:

b) Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, podaj datę roczną i krótko opisz okoliczności rozszerzenia terytorium państwa opisywanego w źródle B.

Materiał do zadania 13.

Fragment pracy Eduarda Bernsteina z 1899 r.

Demokracja jest zasadniczym zniesieniem panowania klasowego, jeżeli nie faktycznym zniesieniem klas. W państwie demokratycznym partie i stojące za nimi klasy prędko poznają granice swej władzy i dlatego biorą się tylko do takich rzeczy, jakie w danych warunkach można pomyślnie urzeczywistnić. Prawo wyborcze w państwie demokratycznym robi każdego obywatela potencjalnym uczestnikiem w sprawach społeczeństwa, a to potencjalne uczestnictwo koniec końcem musi stać się rzeczywiste. Czy ma np. sens powtarzanie frazesu o dyktaturze proletariatu, wtedy kiedy przedstawiciele socjalnej demokracji we wszystkich możliwych wypadkach biorą faktyczny udział w pracy parlamentarnej, w przedstawicielstwie proporcjonalnym, w prawodawstwie narodowym? Przecież wszystko to jest sprzeczne z dyktaturą. Dyktatura klasowa jest objawem niższej kultury i trzeba ją uważać za cofanie się.

Feudalizm, z jego zakrzepłymi stanowymi porządkami, trzeba było prawie wszędzie zniszczyć siłą. Liberalne porządki współczesnego społeczeństwa właśnie tym różnią się od innych, że są elastyczne i dostępne do zmian i rozwoju. Nie potrzeba ich łamać: trzeba je tylko rozwijać dalej. A do tego jest konieczną organizacją i energiczną działalnością, a nie dyktatura rewolucyjna.

Cyt. za: Historia doktryn politycznych. Materiały źródłowe, wyb. A. Reiss, F. Ryszka, A. Szczęśniak, Warszawa 1972.

Zadanie 13. (0–2)

a) Przedstaw krótko stosunek Eduarda Bernsteina do rewolucyjnej drogi poprawiania położenia robotników.

b) Postaw znak X przy grupie, do której na podstawie poglądów politycznych można zaliczyć autora tekstu.

A. komuniści-marksści	
B. socjaliści-rewizjoniści	
C. anarchiści	
D. liberałowie	

Materiały do zadania 14.

Źródło A.

Wincenty Pol, *Pieśń patriotyczna*

*Obok Orła znak Pogoni,
Poszli nasi w bój bez broni.
Hu, ha, krew gra,
Duch gra, hu, ha!
Matko Polsko, żyj,
Jezus Maria, bij!*

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Źródło B.

Włodzimierz Wolski, *Marsz*

*Pamięta Moskwa, co żuaw znaczy,
Drżąc żołdat jego wspomina imię,
Sporo bo nakłut carskich siepaczy
Brat nasz, francuski żuawek w Krymie.
Miechów, Sosnówkę, Chrobrz, Grochowiska,
Dzwoniąc też w zęby wspomni zbój cara –
Krwia garstka doszła mężnych nazwiska,
Garstka się biła jak stara wiara.
Marsz, marsz, żuawy
Na bój na krwawy,
Święty a prawy,
Marsz, żuawy, marsz!*

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Zadanie 14. (0–2)

Źródła A i B dotyczą tego samego wydarzenia. Podaj jego nazwę. Wypisz po dwa fragmenty każdego ze źródeł dowodzące, że właśnie o to wydarzenie chodzi. Do każdego fragmentu dopisz krótkie uzasadnienie wyboru.

Wydarzenie:

Fragmenty źródła A i uzasadnienie:

.....

.....

.....

.....

Fragmenty źródła B i uzasadnienie:

Materiał do zadania 15.

Socjalizm jest dążeniem międzynarodowym. Łączy on francuskich robotników i polskich, niemieckich i hiszpańskich, rosyjskich i angielskich, włoskich i amerykańskich w jedno wielkie bractwo wszechludzkie, wskazujące im na wspólne ich zadanie: zniesienie kapitalizmu. Proletariat Królestwa Polskiego i Litwy jest częścią proletariatu państwa rosyjskiego. Przez lat dziesiątki robotnik polski i rosyjski razem znosili wspólne jarzmo despotyzmu. Rząd carski dusił materialnie i moralnie nie tylko lud polski, ale i rosyjski. Despotyzm, jak i wszelki rząd dzisiejszy, rozróżniał przede wszystkim nie narodowość swych poddanych, tylko to, do jakiej należą oni klasy w społeczeństwie.

Dlatego już odbudowanie państwa polskiego nie może być zadaniem polskiego proletariatu. Klasa robotnicza musi dążyć nie do budowania nowych państw i rządów burżuazyjnych, lecz do zniesienia ich, a przede wszystkim do rozszerzenia możliwie wolności politycznych w tych państwach, w których żyje. Dlatego sprawa robotnicza wymaga nie oderwania Polski od Rosji dla zbudowania niepodległego państwa, tylko zniesienia absolutyzmu w Rosji i zdobycia wolności politycznych dla polskiego i dla rosyjskiego ludu roboczego.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Zadanie 15. (0–1)

Na podstawie powyższego źródła ocen prawdziwość podanych zdań. Przy każdym wpisz odpowiednio „prawda” lub „fałsz”.

a) Zamieszczone fragmenty tekstu są ideowo zgodne z programem partii SDKPiL.	
b) Według autorów tekstu wspólnym wysiłkiem proletariatu polskiego i rosyjskiego będzie możliwe odbudowanie wolnej Polski.	
c) Partia, której dotyczy tekst, głosiła konieczność likwidacji kapitalizmu, lecz dopuszczała utrzymanie w Rosji władzy cara.	

Materiały do zadania 16.

Źródło A.

Art. 3. Rząd JK Brytyjskiej Mości ze swej strony szanować będzie prawa, z których na podstawie traktatów, konwencji i stosunków zwyczajowych Francja korzysta w Egipcie, włączając w to i przyznane okrętom francuskim prawo kabotażu między portami egipskimi. [...]

Art. 5. Rząd JK Brytyjskiej Mości oświadcza, że użyje swego wpływu, aby urzędnicy francuscy, będący obecnie na służbie egipskiej, nie znaleźli się w warunkach mniej korzystnych niż urzędnicy brytyjscy w służbie marokańskiej.

Art. 6. Dla zapewnienia wolnego przejścia przez Kanał Sueski rząd JK Brytyjskiej Mości oświadcza, że uznaje postanowienia traktatu zawartego dn. 29 października 1888 r. i ich uprawomocnienie się; skoro zaś wolne przejście przez kanał zostaje tym sposobem zagwarantowane, wykonanie ostatniego zdania par. 1 i par. 2 art. 8 tego traktatu pozostanie w zawieszeniu. [...]

Art. 8. Oba rządy, powodowane szczerze przyjaznymi dla Hiszpanii uczuciami, biorą pod szczególną uwagę interesy, wynikające dla niej z położenia geograficznego i z posiadania terytoriów na marokańskim wybrzeżu M. Śródziemnego; co do tych interesów rząd francuski porozumie się z rządem hiszpańskim.

Układ, który był został zawarty w tej sprawie między Francją a Hiszpanią, zostanie podany do wiadomości rządu JK Brytyjskiej Mości.

Art. 9. Oba rządy godzą się udzielić sobie nawzajem pomocy dyplomatycznej celem wykonania postanowień deklaracji niniejszej, dotyczących Egiptu i Maroka.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XX w źródłach*, Warszawa 1998.

Źródło B.

Zadanie 16. (0–2)

a) Podaj rok podpisania i nazwę układu, którego fragment zamieszczono w źródle A.

.....

b) Przeanalizuj symbolikę polityczną rysunku satyrycznego zamieszczonego w źródle B. W analizie opisz związek treści rysunku ze źródłem A.

.....

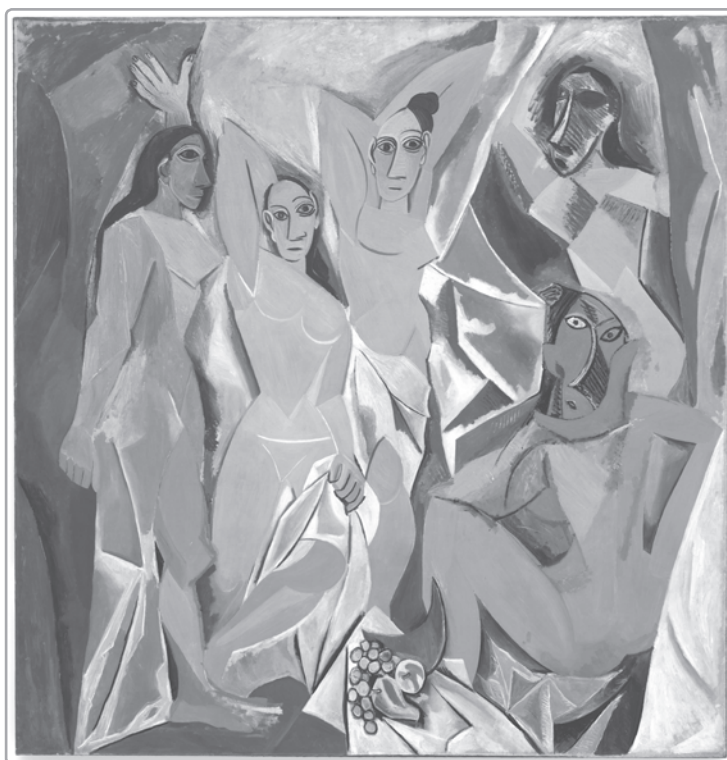
.....

.....

.....

.....

Materiał do zadania 17.

Zadanie 17. (0–2)

a) Podaj nazwę nurtu artystycznego, w którym powstało powyższe dzieło sztuki. Uzasadnij krótko swoją odpowiedź.

.....

.....

.....

.....

b) Wymień trzech malarzy tworzących w stylu, w którym powstał przedstawiony obraz.

.....

Materiał do zadania 18.

Konstytucja wprowadziła polską odmianę ustroju prezydenckiego. Ustrojodawca odrzucił system podziału władz. Podstawowe zasady ustrojowe (dekalog) wyrażają koncepcję nadrzędności państwa nad prawami jednostki uznając, że „Państwo Polskie jest dobrem wszystkich obywateli” (art. 1). Jej postanowienia zapewniały dominację władzy ... (1) w państwie.

Na czele państwa stał Prezydent, w którego osobie „skupia się jednolita i niepodzielna władza” (art. 2). Słynne sformułowanie o odpowiedzialności Prezydenta „wobec ... (2) i ... (3)” oznacza odpowiedzialność moralną. Prezydent posiadał prerogatywy, bez wymogu ich kontrasygnowania, oraz uprawnienia zwykłe (wymagające kontrasygnaty premiera i ministra).

Zmieniono system wyborczy. Partie polityczne pozbawiono prawa zgłaszania kandydatów na posłów i senatorów. Większość członków Senatu pochodziło z wyborów ... (4), a część z nominacji głowy państwa.

Źródło: <http://edukacja.sejm.gov.pl/> (data dostępu 06.05.2014)

Zadanie 18. (0–2)

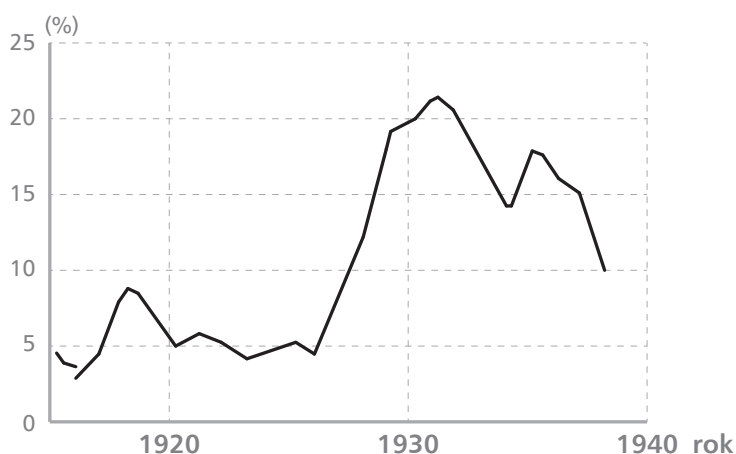
a) Podaj nazwę i pełną datę wydania aktu prawnego, który opisano w źródle.

b) Uzupełnij luki w tekście oznaczone cyframi 1, 2, 3 i 4.

1.
2.
3.
4.

Materiał do zadania 19.

Bezrobocie w USA w okresie międzywojennym (w %)

Zadanie 19. (0–2)

a) Na podstawie diagramu opisz krótko tendencje w zmianach poziomu bezrobocia w USA w okresie międzywojennym.

.....

.....

.....

.....

.....

b) Na podstawie diagramu postaw znak X w tabeli przy latach, w których poziom bezrobocia w USA osiągnął najwyższą wartość. Następnie podaj przybliżoną wartość najwyższego bezrobocia. Posiłkując się wiedzą pozaźródłową, przedstaw przyczynę tego stanu.

lata 1920–1923	
lata 1924–1930	
lata 1931–1935	
lata 1936–1940	

Najwyższe bezrobocie:

Przyczyna:

.....

.....

Materiały do zadania 20.

Źródło A.

1. W wypadku terytorialno-politycznych przeobrażeń na terenach należących do państw nadbałtyckich (Finlandia, Estonia, Łotwa, Litwa), północna granica Litwy będzie zarazem granicą stref interesów Niemiec i ZSRR. Przy tej okazji obie Strony uznają zainteresowanie Litwy rejonem Wilna.

2. W wypadku terytorialno-politycznych przeobrażeń na terenach należących do Polski, strefy interesów Niemiec i ZSRR zostaną rozgraniczone w przybliżeniu wzdłuż rzek Narwi, Wisły i Sanu.

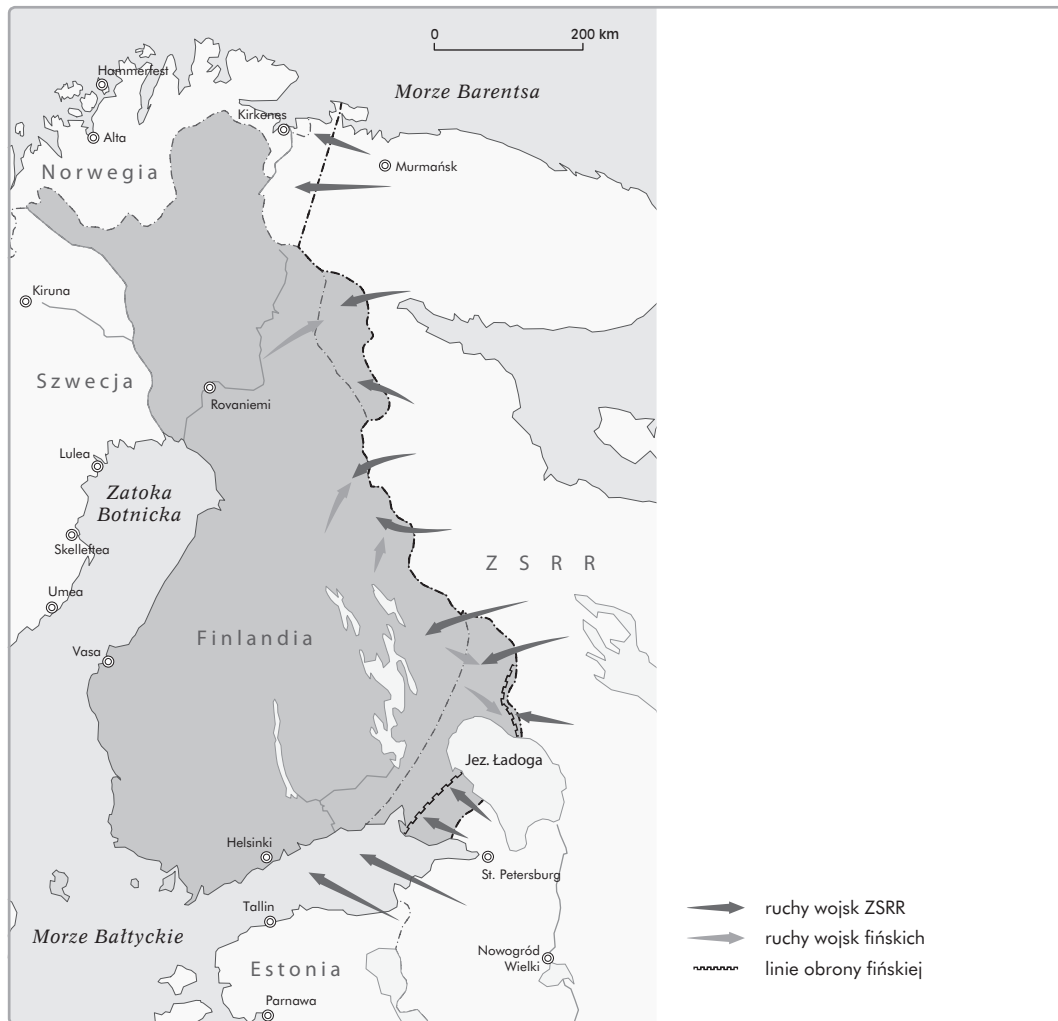
Kwestia, czy interesy obydwu Stron pozwolą na to, że wyda się pożądane utrzymanie niezależnego państwa polskiego oraz jak przebiegać będą granice tego państwa, może zostać definitywnie wyjaśniona dopiero w miarę dalszego rozwoju sytuacji politycznej.

4. W odniesieniu do Europy Południowej strona radziecka podkreśla swoje zainteresowanie Besarabią. Strona niemiecka zgłasza całkowity brak politycznego zainteresowania tymi terenami.

5. Obie Strony uważać będą niniejszy protokół za ściśle tajny.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XX w źródłach*, Warszawa 1998.

Źródło B.

Zadanie 20. (0–2)

a) Podaj miesiąc i rok podpisania dokumentu cytowanego w źródle A, którego efekty uwi-
doczniono na mapie w źródle B. Napisz, jakiej nazwy używa się dla określenia tego dokumen-
tu.

b) Uporządkuj chronologicznie, od najwcześniejszego do najpóźniejszego, wymienione poniżej
skutki podpisania dokumentu cytowanego w źródle A. Wpisz przy każdym wydarzeniu właści-
wą cyfrę od 1 do 4.

Agresja Niemiec i ZSRR na Polskę	
Zajęcie Besarabii przez ZSRR	
Wojna zimowa	
Aneksja republik bałtyckich przez ZSRR	

Zadanie 21. (0–12)

Zadanie zawiera pięć tematów. Wybierz jeden z nich do opracowania.

1. Ateny w V w. p.n.e. – przeobrażenia polityczne i społeczne.
2. Bilans rządów Władysława Łokietka – niezłomny odnowiciel jedności państwa czy władca o ograniczonych horyzontach.
3. Źródła potęgi państwa polsko-litewskiego na przełomie XVI i XVII w.
4. Kierunki przeobrażeń gospodarczych w Europie w pierwszej połowie XIX w.
5. „Między majem a Brześciem” – walka sanacji z opozycją parlamentarną i pozaparlamentarną (1926–1939).

Materiały do tematu 4.

Źródło A.

List Neda Ludda do fabrykanta w Huddersfield z 1812 r.

Dopiero co dostarczono mi informacji, że jest Pan posiadaczem tych nienawistnych maszyn trykotarskich. Moi ludzie pragną, bym napisał do Pana i ostrzegł, jak należy, aby Pan zniszczył je, i z tego powodu pragnę, aby Pan zrozumiał dobrze to, co piszę do Pana. Proszę przyjąć do wiadomości, że jeśli nie zostaną one zniszczone do końca następnego tygodnia, polecę jednemu z moich poruczników, by na czele 300 ludzi zburzył je. A nadto proszę przyjąć do wiadomości, że jeśli doprowadzi Pan sprawę tak daleko, to pomnożymy Pańskie nieszczęścia, paląc Pańskie budynki do gruntu. Na wypadek gdyby Pan zdobył się na zuchwałość strzelania do któregośkolwiek z naszych ludzi, otrzymali oni rozkazy, by zamordować Pana i spalić jego dom. Będzie Pan tak łaskaw i pójdzie do swych sąsiadów, by ich poinformować, że ten sam los i ich czeka, jeśli nie zniszczą maszyn. Ponieważ wiem, że jest kilku posiadaczy maszyn w Pańskim sąsiedztwie i ponieważ poglądy i intencje moje i moich ludzi zostały przedstawione fałszywie, skorzystam z tej sposobności, by je przedstawić, i proszę, by Pan zapoznał z nimi swoje bractwo. Pragnę, by sukiennicy, rząd i publiczność wiedzieli, że nie można sobie lekceważyć skarg tak dużej masy ludzi. Ostatni spis wykazał, że jest 2782 zaprzysiężonych Bohaterów zjednoczonych więzami konieczności dla celu naprawienia swych krzywd oraz gotowych zginąć w walce – tylko w armii Huddersfield, a dwa razy tyle jest w Leeds. Z ostatnich listów naszych korespondentów dowiadujemy się, że gotowi są powstać i przyłączyć się do nas rękodzielnicy nast. miejscowości: Manchester, Wakefield, Halifax, Bradford, Sheffield, Oldham, Rochdale i w ogóle cała kraina bawełny, a dzielny pan Hanson prowadzić ich będzie do zwycięstwa. Przyłączą się do nas tkacze z Glasgow i wielu części Szkocji.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Źródło B.

Pierwsza petycja czartystowska z 14 VI 1839 r.

Do Gmin Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii, zebranych w Parlamencie. Petycja niżej podpisanych, cierpiących rodaków, pokazuje:

że my, Wasi petenci, mieszkamy w kraju, w którym kupcy znani są ze swej przedsiębiorczości, którego przemysłowcy są bardzo zręczni, a robotnicy są przysłowiowi w swej pracowitości. [...]

A jednak mimo wszystkich tych elementów narodowego dobrobytu i mimo posiadanych skłonności i zdolności do ich wykorzystania, jesteśmy przytłoczeni cierpieniem o charakterze publicznym i prywatnym.

Jesteśmy przygnieci ciążarem podatków, które jednak nie zaspokajają potrzeb naszych władców; nasi kupcy drżą na krawędzi bankructwa; nasi robotnicy głodują; kapitał nie przynosi zysków, a praca wynagrodzenia; dom rzemieślnika jest opustoszały, a lombard jest pełny; „dom pracy” jest przepełniony, a fabryka jest opuszczona. [...]

Akt reformy uskutecznił przejście władzy od jednej panującej frakcji do drugiej, a lud pozostawił w beznadziejnej sytuacji, w jakiej znajdował się on i przedtem. [...]

Gdy państwo wzywa do obrony, gdy wzywa do dawania pieniędzy, żaden wzgląd ubóstwa lub niewiedzy nie może być przywołany, by móc odmówić lub opóźnić spełnienie obowiązku. Skoro powszechnie żąda się od nas, byśmy popierali prawa i dawali im posłuch, natura i rozsądek upoważniają nas do żądania, aby przy uchwalaniu tych praw głos ogółu znalazł posłuch bez zastrzeżeń. Dlatego żądamy powszechnego głosowania. Głosowanie, aby było wolne od przekupstwa bogatych i gwałtu możnych, winno być tajne.

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Źródło C.

Prawo o budowie wielkich linii kolejowych we Francji z 1842 r.

Ludwik Filip, król Francuzów, śle wszystkim obecnym i przyszłym pokoleniom swe pozdrowienie.

Zaproponowaliśmy, obie Izby to przyjęły, zarządziliśmy i zarządzamy, co następuje:

Art. I – Zostanie wprowadzona sieć szlaków kolejowych, prowadzących w następujących kierunkach:

1. Z Paryża

do granicy z Belgią przez Lille i Valenciennes;

do Anglii przez jeden lub kilka punktów na wybrzeżu kanału La Manche, które zostaną później określone;

do granicy z Niemcami przez Nancy i Strasburg;

do Morza Śródziemnego przez Lyon, Marsylię i Cette;

do granicy hiszpańskiej przez Tours, Poitiers, Angouleme, Bordeaux i Bayonne;

do Oceanu przez Tours i Nantes;

do centrum Francji przez Bourges;

2. Od Morza Śródziemnego do Renu przez Lyon, Dijon i Miluzę; od Oceanu do Morza Śródziemnego przez Bordeaux, Tuluzę i Marsylię.

Art. II – Wykonanie wielkich linii kolejowych, określonych w powyższym artykule, nastąpi przy udziale: państwa, departamentów, przez które prowadzić będą szlaki kolejowe, zainteresowanych gmin i przemysłu prywatnego, zgodnie z proporcjami i w formach określonych w dalszych artykułach.

Niemniej linie te będą mogły być w całości lub w części przekazane przemysłowi prywatnemu na mocy specjalnych praw i na warunkach określonych później.

Art. III – Odszkodowanie za tereny i budynki, których zajęcie okaże się konieczne do zbudowania linii kolejowych i związanych z nimi budynków, będzie wypłacone awansem przez państwo, a następnie zwrócone państwu do wysokości dwóch trzecich przez departamenty i gminy [...].

Cyt. za: M. Sobańska-Bondaruk, S.B. Lenard, *Wiek XIX w źródłach*, Warszawa 1998.

Materiały do tematu 5.

Źródło A.

Przemówienie marszałka Józefa Piłsudskiego do przedstawicieli stronnictw sejmowych, 29 V 1926 r.

Nie będę się wdawał w dyskusję nad wypadkami majowymi. Zdecydowałem się na nie sam, w zgodzie z własnym sumieniem, i nie widzę potrzeby z tego się tłumaczyć. Głównymi powodami obecnego stanu rzeczy w Polsce – to jest nędzy, słabizny wewnętrznej i zewnętrznej – były złodziejstwa, pozostające bezkarnie. Ponad wszystkim w Polsce zapanował interes jednostki i partii, zapanowała bezkarność za wszelkie nadużycia i zbrodnie. [...]

Rozwielmożniło się w Polsce znikczemnienie ludzi. Swobody demokratyczne zostały nadużyte tak, że można było znienawidzić całą demokrację. Interes partyjny przeważał ponad wszystko. Partie w Polsce rozmnożyły się tak licznie, iż stały się niezrozumiałe dla ogółu. To wszystko skierowane było przeciw każdemu, kto reprezentował państwo. Tych reprezentujących państwo było trzech: mnie, jako Naczelnikowi Państwa, obrzydzało życie ciągłą nagonką, oszczerstwami i najwstrętniejszymi potwarzami. Nie upadłem tylko dlatego, że jestem silniejszy od was wszystkich. Drugiego reprezentanta wprost zamordowano, a moralni sprawcy tego mordu uszli bezkarnie. Trzeci padał pod ciężarem męki z powodu sejmu i senatu. [...]

Warunki tak się ułożyły, że mogłem nie dopuścić was do sali Zgromadzenia Narodowego, kpiąc z was wszystkich, ale czynię próbę, czy można jeszcze w Polsce rządzić bez bata. Nie chcę czynić nacisku, ale ostrzegam, że sejm i senat są instytucjami najbardziej znienawidzonymi w społeczeństwie. [...] Dalem gwarancję swobodnego obioru Prezydenta i słowa dotrzymam, ale ostrzegam, nie zawierajcie z kandydatem na Prezydenta układów partyjnych. Kandydat na Prezydenta musi stać ponad stronnictwami, winien umieć reprezentować cały naród. [...] Wydałem wojnę szujom, łajdakom, mordercom i złodziejom, i w walce tej nie ulegnę. Sejm i senat mają nadmiar przywilejów i należałoby, aby ci, którzy powołani są do rządów, mieli więcej praw. Parlament winien odpocząć. Dajcie możność rządzącym odpowiadać za to, czego dokonają. Niech Prezydent tworzy rząd, ale bez nacisku partyj. To jest jego prawo. [...]

Cyt. za: D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, *Od Hammurabiego do Fukujamy*, t. 2, Gdańsk 2000.

Źródło B.

Odezwa BBWR (21 I 1928 r.)

Idziemy do obecnych wyborów z hasłem, by to przekłete zło, które trawiło tak jeszcze niedawno nasze państwo, nie mogło nigdy powrócić. [...] Po długich latach swarów uchwalono Konstytucję, której nikt nie ma dziś odwagi bronić, a o której gruntowną i spieszłą poprawę upomina się instynkt powszechny. [...]

Sejmy nasze obalały raz po raz z lekkomyślną pochopnością gabinety, nie zdając sobie sprawy, co dalej będzie. Tolerowały te tylko gabinety, które płaciły partiom kosztem Państwa haracze. [...] Wreszcie szal partyjny doprowadził do hańby gloryfikowania zabójstwa Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Nakazem chwili obecnej jest nie dopuścić do powrotu tych metod rozprzeganiania państwa.

Musimy dążyć do tego, aby przyszły Sejm i Senat wzmocniły władzę Prezydenta, dokonały mądrego w zasadach i praktyce rozdziału uprawnień władzy wykonawczej i ustawodawczej i poprawiły nasz ustrój tak, by gwarantował siłę i sprawność w rządzeniu. [...]

Pragniemy, by przyszli posłowie zwrócili szczególną uwagę na zagadnienia gospodarcze [...].

Chcemy, by w przyszłym Sejmie panowało wyższe poczucie państwowe i by przyjęto jako obywatelski nakaz, że nie można z konieczności państwowych robić sobie bronii dla wymuszania od Państwa takich lub innych koncesji.

Chcemy wreszcie po prostu, by weszli do Sejmu ludzie o wyższej i czulszej wrażliwości etycznej. [...]

Nie chcemy powrotu na ławy poselskie winowajców niesławy poprzednich Sejmów, upiorów Polski Przedrozbiorowej, które Państwo nasze tak niedawno jeszcze na krawędź przepaści wypychały. [...]

Praca dokonana przez rząd Marszałka Piłsudskiego przekonuje nas, że odnaleziono właściwą drogę wiodącą do potęgi Państwa i pomyślności jego obywateli. [...]

Dlatego uważamy, że współpraca z Rządem Marszałka Piłsudskiego jest dziś dla każdego obywatela nakazem obowiązku patriotycznego i mądrości stanu. Dlatego pragniemy, by w nowym Sejmie i Senacie znaleźli się ci, których łączy troska o siłę Państwa i którzy chcą Rządowi Marszałka Piłsudskiego dać oparcie i pomoc w Jego pracach.

Cyt. za: D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, *Od Hammurabiego do Fukujamy*, t. 2, Gdańsk 2000.

Źródło C.

Echa sprawy brzeskiej

Na wieść o ponurej prawdzie Brześcia większość społeczeństwa zareagowała żywiołowo setkami protestów, domagając się ukarania winnych. Wytworzył się potężny, zdecydowany prąd opinii, która w Brześciu widziała przede wszystkim zagadnienie moralne i sprawę pogwałconego honoru narodu. Echa Brześcia przedostały się siłą rzeczy poza granice kraju i odezwały się głośno w całym świecie cywilizowanym, szkodząc w najwyższym stopniu dobremu imieniu Polski. Prasa niemiecka i [...] amerykańska, i angielska wykorzystały to jako argument agitacji antypolskiej. Przyjazne Polsce dzienniki francuskie wystąpiły z poważnymi ostrzeżeniami w interesie przyszłości państwa polskiego.

W kraju pierwsi podnieśli głos profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, którzy... wystosowali [...] następujący list [...]. „Liczne wydarzenia, jakie zaszły w ostatnich latach, podważają, według naszego głębokiego przekonania, moralne podstawy życia społecznego i politycznego w Polsce [...]. W szeregu tych zdarzeń sprawa więźniów brzeskich jest zjawiskiem najgłośniejszym. Sprawa ta jest sankcjonowana milczeniem świadomych sfer społecznych. W szczególności nam jako wychowawcom, jako elicie intelektualnej [...] nie wolno pominąć obojętnie sprawy Brześcia [...]. Brześć hańbi Imię Polski w Europie. Brześć wprowadza rozkład i zgniliznę w życie polskie”.

Protest ten podpisali: [w tym miejscu występują podpisy 44 uczonych UJ w Krakowie], 10 XI 1930 r.

Cyt. za: D. Ostapowicz, S. Suchodolski, D. Szymikowski, *Od Hammurabiego do Fukujamy*, t. 2, Gdańsk 2000.

[illegible]

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

ISBN 978-83-7879-232-1

9 788378 792321